

Výrobky, řemesla a lidé

Zajímavé osudy beskydských řemeslníků a zemědělců. Unikátní výrobky z Beskyd a taje tradičních a téměř zapomenutých technologií.

Střípky odjinud

Rubrika plná zajímavostí z dalších regionů evropské sítě chráněných území Natura 2000.

Zeptejte se místních

V tomto čísle na téma „Proč ovce cingají?“, zajímavost z Muzea salašnictví při Památníku Antonína Strmadla v Novém Hrozenkově.

www.domaci-vyrobky.cz

Doma v BESKYDECH

Noviny pro milovníky Beskyd, jejich přírody a lidí.

Vyrobeno v BESKYDECH®

Stejně jako každý region v České republice, i Beskydy mají svůj vlastní neopakovatelný charakter, daný přírodním bohatstvím, kulturou a staletými tradicemi jejich obyvatel. Také výrobky a produkty pocházející z Beskyd nesou část tohoto charakteru – je do nich vložena práce zdejších řemeslníků a zemědělců, i část jejich duše. Zavedení značky pro výrobky, která garantuje jejich původ v Beskydech, je jednou z cest, jak zviditelnit produkci místních výrobců. A to jak vůči turistům a návštěvníkům regionu, tak vůči jeho obyvatelům. Zákazník získá nákupem značených produktů kvalitní a jedinečný výrobek, podpoří konkrétního výrobce a ekonomiku regionu a zároveň chrání životní prostředí.

Co znamená „Vyrobeno v BESKYDECH“?

Vyrobeno v BESKYDECH® je nová značka pro beskydské výrobky, která garantuje zejména **původ výrobků v Beskydech** a jejich **jedinečnost** vyplývající z vazby na tento region (tradice, místní suroviny, ruční výroba apod.). Značka je udělována od začátku tohoto roku řemeslným výrobkům, potravinářským nebo zemědělským produktům, které musí být dostatečně **kvalitní** a **nesmí poškozovat přírodu a životní prostředí**.

Dosud značku získalo devět beskydských výrobců, které prošly přísným procesem certifikace, kdy je výrobek hodnocen nezávislou certifikační komisí.

Proč nová značka vznikla?

Značení místních výrobků je jednou z možností, jak spojit ochranu přírodního a kulturního dědictví s hospodařením člověka. Značka může prosperovat díky výjimečnosti Beskyd jakožto území se svěbytnou kulturou i zachovalou přírodou, které je chráněnou krajinnou oblastí a zároveň součástí evropské soustavy chráněných území Natura 2000. Značka také pomáhá čelit nepůvodním výrobkům, které zneužívají názvy

(pokračování na straně 2)

BESKYDY: CHKO i Natura 2000

Značení místních výrobků se provádí na území turistické oblasti Beskydy-Valašsko, která zahrnuje nejen samotné pohoří Beskyd, ale i širší okolí s většími městy jako Valašské Meziříčí, Vsetín, Nový Jičín, Frýdek-Místek apod. Jádrem regionu je samozřejmě **Chráněná krajinná oblast Beskydy** se zachovalou divokou přírodou, která se také stala důvodem pro zařazení Beskyd do soustavy Natura 2000, nové sítě chráněných území evropského významu, vyhlášené v zemích Evropské unie.

(pokračování na straně 2)

Regionální známky v Karpatech

Projekt „Karpatské louky“

Zvyšování povědomí spotřebitelů a podpora a rozvoj regionálních známek výrobků pocházejících z Karpat jsou jednou z důležitých aktivit projektu, který se letos rozběhl v oblasti Beskyd a Bílých Karpat. Projekt, který je zkráceně nazýván „Karpatské louky“, je financován ze zdrojů Rozvojového programu spojených národů - fondu životního prostředí (UNDP-GEF).

Cílem tohoto projektu je posílit správu ochrany biologické rozmanitosti (biodiverzity) významné z celosvětového hlediska u druhově bohatých biotopů horských travních

porostů, a to ve dvou chráněných krajinných oblastech v horské soustavě Karpat na území České republiky. K současnému nepříznivému stavu travních porostů významnou měrou přispěly mimo jiné snižující se počty ovcí a koz na pastvinách, což bylo důsledkem nízké ekonomické návratnosti a nepříliš šťastně nastavených dotací a podpory pro hospodaření na těchto plochách.

Co by měl projekt přinést?

Především by měl rozvíjet vzájemně prospěšnou spolupráci mezi státními orgány ochrany přírody

(pokračování na straně 4)

Střípky odjinud

Inspirace pro ostatní české regiony

Značení místních výrobků probíhá v Beskydech od ledna 2006 a souběžně je zaváděno i v Krkonoších (od podzimu 2005) a na Šumavě (od července 2006). Již nyní ale vzbuzuje velký zájem u dalších regionů, a to i v Evropské unii. Mezi dalšími vážnými zájemci o vytvoření podobné regionální značky patří Moravský kras, Hranicko, České Švýcarsko, Žďárské vrchy a řada dalších území.

Debut českých značek v Bruselu

Na začátku června 2006 se produkty s regionální značkou představily také v Bruselu, a to na evropské konferenci Green Week 2006. Tomáš Kažmierski z Regionálního environmentálního centra Česká republika (REC ČR) zde přednášel o českém systému značení v rámci bloku týkajícího se biodiverzity a přírody jako zdroje pro rozvoj ekoturismu a značení. Přednáška zaujala především zástupce z Německa a Turecka, kteří by na podobných aktivitách chtěli v budoucnu spolupracovat a rozvíjet je ve svých zemích. Po celý týden trvání konference byly značené výrobky z Beskyd, Krkonoš a Šumavy vystaveny na stánku Regionálního environmentálního centra pro střední a východní Evropu, kde mohli zájemci získat také další podrobné informace.

Stánek navštívil i Václav Havel, který přednesl svou řeč na úvodním zasedání konference, a evropský komisař pro životní prostředí Stavros Dimas.

(pokračování na straně 4)

Vyrobeno v BESKYDECH®

Proč nová značka vznikla?

(pokračování ze strany 1)

a symbolů spojených s Beskydami pro svou vlastní reklamu. Značené výrobky a jejich propagace na druhou stranu pomáhají zviditelnit region Beskyd a posílit tak jeho image.

Samotná značka ale není zcela to jediné, co v regionu pomáhá. Snad ještě důležitější je fakt, že díky systému značení dochází ke kontaktům mezi podnikateli, zástupci veřejné správy, ochrany přírody a cestovního ruchu a nastavují se nové formy spolupráce uvnitř regionu.

Jak značka „Vyrobeno v BESKYDECH®“ pomáhá místním výrobcům?

Udělení značky znamená pro výrobek především efektivní formu reklamy a propagace. Značka, a s ní i všechny certifikované výrobky, je propagována zejména v cestovním ruchu: byly připraveny katalogy značených výrobků, letáčky apod. – distribuované především pomocí turistických informačních center. Značené výrobky jsou prezentovány také na vlastním samostatném webu www.domaci-vyrobky.cz, v rámci kterých bude brzy spuštěn i elektronický obchod. Informace o systému značení je postupně šířena také prostřednictvím místních i národních médií.

Protože dalším cílem značení je podpořit spolupráci mezi podnikateli v regionu, jsou pořádány společné schůzky s výrobci, kde se diskutuje o pravidlech systému značení a o možnostech, jak může značka místním podnikatelům pomoci. Výrobci mají například dispozici tři stánky označené logem, které mohou společně využívat při účasti na místních akcích, jarmarcích

a trzích.

Značené výrobky jsou všude přijímány s nadšením, dokladem toho byla například pozvánka na loňské Vánoční trhy na Staroměstském náměstí v Praze, zprostředkovaná Ministerstvem pro místní rozvoj. Výrobci jsou také zváni na významné veletrhy cestovního ruchu, jako byl například Regiontour v Brně nebo Holiday World v Praze.

Jakým výrobkům a produktům je značka určena?

Značka je udělována výrobkům spotřebního charakteru, určeným pro běžné zákazníky. Pro přehlednost je možné tyto produkty rozdělit do tří skupin:

■ **Řemeslné výrobky a umělecká díla** výrobky ze dřeva, skla nebo papíru, slavně ozdobené, krajky, šperky, keramika, nábytek, upomínkové předměty, pohlednice apod.

■ **Potravinářské a zemědělské produkty** mléko, sýry, maso, ryby, pečivo, obiloviny, ovoce, zelenina, víno, nápoje (šťávy a mošty), med apod.

■ **Přírodní produkty** lesní plody, léčivé byliny, čaje, extrakty z rostlin pro kosmetické účely, kompost, minerální voda apod.

Co musí značené výrobky splňovat?

Aby mohl výrobek získat značku „Vyrobeno v BESKYDECH®“, musí projít procesem **certifikace**. Tento proces spočívá v posouzení výrobku nezávislou **Certifikační komisí**. Jestliže komise schválí udělení značky, výrobek získá certifikát, který výrobce opravňuje k užívání značky, a to po dobu 2 let. Poté se proces certifikace opakuje

znovu. Komise má 11 členů, vybraných z řad beskydských výrobců a jiných subjektů působících v regionu (obce, kraje, Správa CHKO, místní organizace apod.). Schází se nejméně jednou za čtvrt roku a posuzuje, zda výrobky splňují tzv. **certifikační kritéria**. **Certifikační kritéria** tvoří soubor podmínek, které musí být splněny, aby výrobek získal certifikát. Kritéria platí jak pro výrobek, tak pro samotného výrobce:

Výrobce musí sídlit

v Beskydech, musí mít pro svou výrobu kvalifikaci, zaručit plnění všech předpisů a norem ve svém provozu (kvalita, hygiena, finance) a vyloučit nežádoucí vlivy na životní prostředí.

Výrobek musí opět splňovat všechny předpisy a normy, musí být kvalitní a šetrný k životnímu prostředí (obě tyto vlastnosti posuzuje Certifikační komise) a musí být jedinečný ve svém vztahu k Beskydám. Toto poslední kritérium může naplnit splněním alespoň dvou z následujících pěti podmínek: tradice (výrobku, technologie, výrobce) v Beskydech, je vyroben z místních surovin, je vyroben ručně, nese nějaký charakteristický motiv Beskyd, nebo je výjimečně kvalitní (například získal nějaké ocenění v oboru).

Jak jsou certifikované výrobky označovány?

Logo značky „Vyrobeno v BESKYDECH®“ vychází z typických beskydských motivů lidové tvorby, kterou najdeme například na nábytku, štítech cha-

lup, keramice apod. – jedná se o dvojistou spirálu, místně známou jako „huncút“. Má vyjadřovat dlouholetou tradici, lidskou zručnost a osobní přístup při výrobě. Nepravidelná kontura ornamentu odkazuje na ruční práci a jistou historickou patinu, která je známkou dlouhodobého používání a kvality.

Nejběžnějším způsobem, jak mohou být výrobky označeny, je umístění visacíky nebo samolepky s logem na výrobek nebo jeho obal.

U některých výrobků je značka začleněna také přímo do etikety nebo je součástí samotného výrobku. V případech, kdy nelze značit každý výrobek zvlášť (například pečivo), může být označen společný regál, box apod., ve kterém se výrobky prodávají.

Kde se dají značené výrobky koupit?

S výrobky označenými značkou „Vyrobeno v BESKYDECH®“ se můžete setkat prakticky kdekoli, protože jejich prodej není nikterak omezen. Připravuje se však síť speciálních prodejních míst, která budou garantovat prodej několika druhů značených výrobků a poskytovat doprovodné služby, jako například podrobnější informování o výrobcích a o značce. Jako prodejní místa budou vybírány menší obchody v regionu, informační centra, muzea, obchody na recepcích hotelů i samotní výrobci a budou vždy označena samolepkou nebo plakátem s logem značky. Kontakty na prodejní místa bude možné

nalézt na webových stránkách www.domaci-vyrobky.cz, v turistických informačních centrech nebo v dalších číslech tohoto bulletinu.

Jak může výrobek značku získat?

Zájemci o značku stačí vyplnit a zaslat žádost na adresu CpkP východní Morava, Gahurova 292, 76001 Zlín. Ve formuláři žádosti výrobce popisuje svůj výrobek a sám ho hodnotí, toto hodnocení posléze přezkoumává Certifikační komise. K žádosti je potřeba přiložit i vzorek výrobku (pokud to charakter výrobku umožňuje), který je po jednání komise vrácen. Po schválení žádosti komisí je výrobku udělen certifikát a s výrobcem uzavřena smlouva o užívání značky. Se získáním certifikátu jsou spojeny drobné poplatky, které mají částečně zajistit fungování systému značení a propagaci, velká část nákladů je však hrazena z grantů. Veškeré podrobné informace včetně formuláře žádosti jsou k dispozici na uvedených webových stránkách nebo u Radky Sachrové (radka.sachrova@seznam.cz, tel. 777 793 744).

Kdo se o systém značení stará?

Značení beskydských produktů zavedlo Regionální environmentální centrum Česká republika (REC ČR – nestátní nezisková organizace věnující se problematice životního prostředí) společně s Centrem pro komunitní práci východní Morava (CpKP). Značení bylo původně součástí projektu financovaného Evropskou komisí, jehož cílem bylo zviditelnit chráněná území patřící do evropské sítě Natura 2000 a podpořit jejich obyvatele. Tento projekt probíhal v letech 2004 a 2005 a v současné době je rozvoj značení podpořen z grantu Nadace Partnerství v rámci projektu financovaného FOA, GEF a UNDP.

Váš výrobek si zaslouží značku „Vyrobeno v BESKYDECH®“

Jste-li výrobce nebo zemědělec z Beskyd, můžete ještě dnes požádat o certifikaci svého výrobku. Získáte tak garanci původu pro své produkty. Využijte všech výhod, které tato značka nabízí!

Veškeré informace o značce a způsobu, jak ji získat, naleznete na www.domaci-vyrobky.cz nebo u Radky Sachrové (tel. 777 793 744, radka.sachrova@seznam.cz).

BESKYDY: CHKO i Natura 2000

(pokračování ze strany 1)

CHKO Beskydy

Chráněná krajinná oblast Beskydy s celkovou rozlohou 116 000 hektarů je naší největší CHKO. Vyhlášena byla v roce 1973 a zaujímá téměř celé území Moravskoslezských Beskyd, podstatnou část Vsetínských vrchů a moravskou část Javorníků, tvořících hranici ze Slovenskem. Beskydy jsou pozoruhodné původními pralesovitými porosty s výskytem vzácných karpatských druhů, pestrými lučními společenstvy a unikátními pseudokrasovými jevy. Velmi hodnotný je také samotný charakter malebné beskydské krajiny, utvářené po staletí soužitím člověka se zdejší přírodou a jeho tradičním hospodařením.

Natura 2000

Natura 2000 je celoevropská síť

chráněných území, jejímž cílem je zachování biologické rozmanitosti na území Evropské unie. Tohoto cíle dosahuje prostřednictvím ochrany neohroženějších druhů rostlin, živočichů a přírodních stanovišť v rámci

Čolek karpatský, *Triturus montadoni*

zemí Evropské unie, a to přímo ochranou nejhodnotnějších přírodních lokalit, ve kterých se vyskytují. Tyto lokality se pak stávají celoevropským přírodním dědictvím.

V síti Natura 2000 rozlišujeme dva typy území: a) ptačí oblasti, jejichž

cílem je ochrana vybraných druhů ptáků, b) evropsky významné lokality, vyhlášené na ochranu vybraných druhů rostlin, živočichů nebo přírodních stanovišť (například rašeliníště, stepi nebo horské smrčiny). Oba typy území jsou vyhlášeny nezávisle na sobě a mohou se vzájemně překrývat.

V České republice se Natura 2000 přidává ke stávajícímu systému chráněných území (národní parky, přírodní rezervace apod.), s nimiž se zčásti překrývá. Do této soustavy je v současné době zařazeno 38 ptačích oblastí a 864 evropsky významných lokalit, které dohromady pokrývají cca 18 % celkové rozlohy státu.

Beskydy jako Natura 2000

Beskydy byly zařazeny do soustavy Natura 2000 jako oba typy lokalit (evropsky významná lokalita i ptačí oblast). Hranice území Natura 2000

se shodují s CHKO. Hlavním důvodem zařazení Beskyd pod evropskou ochranu je zachovalost a rozlehlost zdejších podhorských a horských lesů, které mají přirozenou druhovou i věkovou skladbu. V těchto lesích rostou také vzácné lesní byliny a útočiště tu nachází mnozí chránění živočichové od čolka karpatského po

velké šelmy jako rys ostrovid, vlk nebo medvěd hnědý. Z chráněných ptáků jmenujme hlavně strakapouda bělohřbetého, puštíka bělavého a datlíka tříprstého. Evropský význam mají v Beskydech i další pestrá společenstva, jako hřebenové pastviny (udržované tradiční pastvou ovcí), louky a nivy nebo pseudokrasová území.

Deset statečných: první certifikované výrobky

Výrobky, řemesla a lidé

V dalších číslech našich novin najdete v této rubrice zajímavé osudy beskydských řemeslníků nebo zemědělců, představíme Vám unikátní výrobky z Beskyd nebo Vás zasvětime do tajů tradičních a téměř zapomenutých výrobních technologií.

V prvním čísle jsme se rozhodli věnovat prostor všem těm, kdo se jako první rozhodli požádat o značku „Vyrobeno v BESKYDECH®“, aby tak vyjádřili svou hrdost nad tím, že mohou pracovat a žít právě v tomto regionu.

Věříme, že se k prvním deseti výrobků brzy přidají mnohé další, o kterých chcete dát najevo, že patří k tomu nejlepšímu, co Beskydy nabízejí. Podrobné informace pro zájemce o značku jsou k dispozici na stránkách www.domaci-vyroby.cz nebo u Radky Sachrové (tel. 777 793 744, radka.sachrova@seznam.cz).

Plstěné výrobky z ovčí vlny od Petry Mikulenkové

Papuče, klobouky, vložky do bot a dekorativní předměty vyrábí Petra Mikulenková z ovčí vlny, která pochází z farmy pana Josefa Ondrucha z Valašské

Bystřice: „Vlněnou plst' vyrábím ručně s použitím jádrového mýdla a vody. Surovou vlnu před započetím výroby plsti nakramplojuji. Nakramplovanou vlnu pak kladu po jednotlivých vrstvách, které se namydlí a zahladí dlaněmi, tak aby vznikl jednotlivý a soudržný plst. Vzniklou plst' vyperu od mýdla a nechám vyschnout. K barvení vlny používám přírodní barviva získaná přímo z rostlin. Některé barvířské rostliny si sama pěstuji. Některé z výrobků jsou doplněny spředenou ovčí vlnou, kterou spřádám na kolovratu.“

A co nám řekla Petra o svých výrobcích zajímavého? „V mrazivých dnech se na jarmarcích často stává, že ke stánku přijde člověk, kterému je viditelně zima na nohy, a koupí si plstěné vložky do bot, aby mu pomohly. Potěšující na celé věci je, když dotyčný za chvíli přiběhne znovu a nakoupí několik párů těchto vložek pro celou svou rodinu.“

Petra Mikulenková, Sídliště 6. května 1074, 756 54 Zubří, tel.: 571 658 733

Valašské škrábané kraslice od Boženy Pařenicové

„Škrabu ráno, v poledne i večer celý rok, každou volnou chvíli, jakékoliv vejce slepičí, kachní, husí i pštrosí, co zrovna drůbež dá,“ popisuje paní Pařenicová svou práci.

Odmaštěné vyfouklé skořápky jsou nejprve natřené tuší, ocelovým noží-

kem se vyškrabují krajkové vzorky doplněné kytičkou, někdy valašskou říkankou nebo ovečkou, ptáčky, motýly apod. Kraslice mohou být také zdobené voskem – na skořápku přírodní nebo natřenou tuší se nanáší roztavený vosk ve tvaru drobných kapek.

Božena Pařenicová, 756 55 Dolní Bečva 43, tel.: 732 752 073, parenicova@tiscali.cz

Štípané holubičky od Boženy Vráželové

Větší a střední holubičky jsou vyrobeny ze dvou kusů smrkového dřeva (jeden kus tvoří hlavu a ocásek, druhý křídla), měří 15-16 cm a 11-12 cm. Mini holubička je z jednoho kusu a je 5-6 cm velká. Holubičky se věší pro štěstí a pohodu nad stůl, u kterého se schází rodina. Někteří si je věší do oken a tvrdí, že jim ukazují počasí, jiní je zavěšují nad kolébky svých potomků.

„Vyrábím holubičky od roku 1966 a za tu dobu se rozletěly do celého světa, dokonce i do Japonska, Mongolska, Ghany nebo Kanady,“ prozradila nám paní Vráželová.

Božena Vráželová, 756 04 Nový Hrozenkov 721, tel.: 571 451 784

Dřevořezby Jana Brlici

Pan Brlica vyrábí ze dřeva „kdeco“, plastiky i reliéfy, podložky pod trofeje, hodiny, štípané šindele. „Dřevo je dřevo, když Vás jednou chytne, už nepustí.“

Na co je ve své práci nejvíce hrdý? „Nejvíce si považuji toho, že z mé dílny vyšel reliéf sv. Jana Sarkandra, který byl darem Svatému otci Janu Pavlu II. u příležitosti kanonizace tohoto světce.“

Jan Brlica st., drobná dřevařská výroba, 756 14 Francova Lhota 109, tel.: 737 486 593, brlica@wood-art.euweb.cz, www.wood-art.euweb.cz

Tiskoviny od Zdeňka Hartingera

Pohlednice, kalendáře, leporela, publikace a prospekty s motivy beskydských měst a obcí, krajiny a folklóru.

„Mé pohlednice a kalendáře putují každý rok do celého světa. Pohlednice a některé fotomateriály jsou dokonce součástí expozice v krajanském muzeu v Texasu.“ svěčuje se pan Hartinger.

Zdeněk Hartinger, Luh 1809, 755 01 Vsetín, tel.: 571 432 568, mobil: 604 439 202

Valašský trdelník z pekařství Ondřeje Hladkého

Koláč z hutného těsta namotaný a opékáný na dřevěném válci, nikoli pečený v troubě. Trdelník má tvar velké

trubičky a zvenku je polepený ořechy, medem nebo dalšími lahůdkami.

Tento speciální koláč pochází z Rumunska, odkud přicházeli Valaši ve 14. až 17. století do Beskyd. Těsto si namotali na dřevěný válec zvaný trdlo (od toho název trdelník) a opékali ho na ohni nebo na dřevěném uhlí.

Ondřej Hladký - Pekařství, 756 53 Vidče 535, tel.: 603 815 182, fax: 571 655 974, hladky.ondrej@seznam.cz

Valašský kolovrátek od Václava Zbranka

Kolovrátek slouží ke spřádání vláknitých materiálů. Skládá se z pevné části-stojanu, hnacího kola, poháněného šlapacím mechanismem. Vlastní pracovní část je tvořena unašečem a cívkou. Kolovrátek není příliš rozměrný, dá se snadno rozebrat a složit.

Předchůdcem kolovrátku je vřetánko, se kterým se vlákna nejprve ve svislé poloze skrucuje. Pak se skrúcená vlákna navine na hřídel vřetánka. Kolovrátek však provádí skrúcování a navijení na cívkou souběžně, kvalita stáčení vlákna se řídí jen napnutím hnací nitě pomocí napínacího šroubu.

Kolovrátek pana Zbranka má ještě jednu výhodu: „Ten kolovrátek se mi velmi líbí“, řekla pracovnice chráněné dílny, když se na něm učila pracovat. A opravdu, při práci máte hned dvojí radost: z toho, že se Vám daří poměrně rychle osvojit si potřebné návyky při předání, a zároveň z pohledu na krásné tvary kolovrátku.

Václav Zbrank, Nerudova 559, 757 01 Valašské Meziříčí, tel.: 571 623 970, 737 561 677

Tradiční pečivo z Valašska z Pekařství VALAŠSKÉ FRGÁLY

Hlavním produktem tohoto pekařství jsou valašské frgály – jemné koláče z kynutého těsta s tradičními náplněmi – hruškovou, tvarohovou, makovou, povídkovou a borůvkovou. Další jsou slané škvarkové pagáčky – vdolečky z kynutého těsta, moravské koláčky z kynutého těsta různých tvarů (šátečky, rohlíčky s různou náplní), klasické medové perníčky s cukrovou polevou vyráběné hlavně na Vánoce a Velikonoce. Slavnostnější jsou valašské pletené věnce – jemné kynuté pečivo s ořechy, sušenými švestkami a rozinkami, a poslední specialitou jsou valašské medové guráble – speciální a originální medové pečivo s ovesnými vločkami, lískovými oříšky a strouhaným kokosem.

Veškeré pečivo má základ v historických recepturách zdejšího kraje a v lidové tradici. Například valašské frgály se pekly již před 250 lety, tehdy z hrubší

mouky, která často obsahovala více druhů zrna a také osiny nebo plevy. Škvarkové pagáčky bývaly zas nazývány chlebem valašského lidu, neboť se pekly hojně pro práci v lese, sekání luk, pasení ovcí... zkrátka pro každodenní život. Recept na medové guráble je také asi 200 let starý, přitom však odpovídá nejmodernějším trendům racionální

výživy, protože guráble obsahují kromě medu pouze rostlinné přísady. O kvalitě těchto starých receptur svědčí i ocenění, které toto pekařství získalo na mezinárodním potravinářském veletrhu Salima 2006 v Brně: cena Zlatá Salima 2006 pro valašský frgál a cena Trendy 2006 pro frgál i valašské medové guráble.

Pekařství VALAŠSKÉ FRGÁLY s.r.o., 756 06 Velké Karlovice 73, tel.: 571 444 214, zástupce: Ing. Jana Kasalová, 603 834 154, e-mail: kasalova.jana@tiscali.cz, www.valasskepecivo.cz

Ručně tkané koberce – „hadráky“ od Jany Krystyníkové

Koberce jsou tkány z ručně stříhaných pásků z obnošeného textilu. Textil se nejprve vypere, pak je nastříhán na co nejdelší pruhy o přibližně stejné šířce. Z takto vzniklých klubíček jsou skládány různobarevné pruhy v koberci. Barevné provedení je závislé na zásobách obnošeného textilu, téměř vždy je hadrák různobarevný.

Obnošený textil je z místních zdrojů – od místních lidí, kteří plně pokryjí potřebu materiálu na výrobu hadráků z mé dílny. Protože se jedná převážně o výrobu koberců na zakázku, jsou jeho rozměry dány přáním zákazníka. Maximální šířka koberce je 85 cm, délka je dle objednávky.

„Zájemce, kteří by chtěli vidět, jak se hadrák vyrábí, nebo kteří by chtěli sami vyzkoušet svou zručnost při této práci na stavu, ráda uvítám v Památníku Antonína Strnadla v Novém Hrozenkově. Prosim o předchozí objednání telefonem.“ nabízí paní Krystyníková.

Jana Krystyníková, 756 04 Nový Hrozenkov 845, tel.: 571 429 973, mobil: 605 722 383, e-mail: janakrystynikova@seznam.cz

Kolářské a stolařské práce – Kolářství Augustin Krystyník

Výroba všech druhů a typů dřevěných loukoťových kol, oprava a repase

Zeptejte se místních

...proč ovce cingajú?

K Beskydám dycky patřily ovce, stáda na horských lúčích, co sa ozývajú bečáním a cingáním zvonků. Málokterý ale ví, proč vlastně ovce zvonce majú. „Proč asi, aby ich ovčák našel, když sa mu zaběhne,“ řeknete si. To ale není ten pravý důvod.

Ovca je od přírody velice lekáva. Když sa pase, vyruší ju kdekerý zvuk. Jak blízko ní z šáši vyletí pták a zařve, ona sa lekne a začne jak bez hlavy pádit pryč – a s ňú aj všetky ostatní, pretože ovca je tvor do stáda. To je teprv těžká robota pro ovčáky, honiť poplašené stádo po kotároch...

Proto dostala každá ovca na krk zvonec. Jeho cingání při každém kroku ovcu naučí nelekat sa každého šustnutí, prosto si na ten stejný zvuk zvykne.

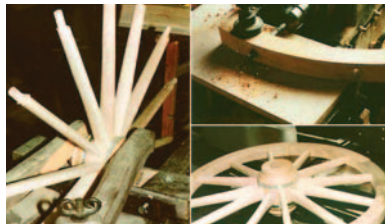
Nemyslete si, ovce nedostávaly takové fajnové zvonce, jaké dneska kúpite v obchodoch ze suvenýrami – lesklé, meděné nebo mosazné. Zvonce sa začaly robiť nekdy na prelomu 18. a 19. storočia, podomácky, v zimě, když nebyla venku jiná práca. Každý si vyrábjal zvonce pro svoje stádo, jak umjel, lebo ich vyhandloval z šikovnějším susedem. Materiál mosel byť bar laciný – obyčajný čierny plech. Najprv sa zvonce ani nezavěšovali ovčák na krčisko na provázek lebo kožu jako dnes, ale na dřevěné rámy. Časem sa ale našli aj tací fajnsmekri, co si vybírali zvonky s různými tónami, hlubokými a vysokými, aby jejich stádo dohromady ladilo.

Esli máte takéj rádi ovenky a chceli byste sa o nich dovedieť víc zajímavostí, pridte ešte v září do muzea salašnictví při Památníku Antonína Strnadla v Novém Hrozenkově. Tam si též můžete kúpit zvonce na památku.

bryček a kočárů, výroba dřevěných násad, výroba dřevěných kol na auta-veterány, výroba dřevěných saní („hnojáček“), hřídele na pluh.

A jaká byla nejzajímavější práce pana Krystyníka? „Jsem držitelem certifikátu v Guinnessově knize rekordů – za zhotovení největší hokejky na světě. Je velká 9 metrů a nyní je vystavena v muzeu v Pelhřimově. Zhotovil jsem také kola na dostavník, prozatím má největší vyrobená kola, v průměru měla 145 cm.“

Kolářství - Augustin Krystyník, U kostela 450, 756 04 Nový Hrozenkov, tel.: 777 227 000, krystynik@atlas.cz, www.inext.cz/krystynik

Hledáme partnery

- Zaujal Vás projekt značení místních výrobků v Beskydech?
- Máte zájem podpořit zavádění značky „Vyrobeno v BESKYDECH®“ pro pravé beskydské výrobky?
- Můžete se stát oficiálním partnerem nebo sponzorem projektu!

Informujte se u REC ČR (tel. 224 222 843, kontaktní os. Iva Dyková, iva.dykova@reccr.cz) nebo u Radky Sachrové (tel. 777 793 744, radka.sachrova@seznam.cz).

Turistická informační centra v Beskydech

Další informace o značce Vyrobeno v BESKYDECH® a o prodeji značených výrobků získáte na informačních centrech v Beskydech:

Beskydské IC Frýdek–Místek
nám. Svobody 6, 738 02 Frýdek-Místek
tel. 558 436 887, info@beskydy-info.cz
www.beskydy.com, www.beskydy-info.cz

Beskydské IC, pobočka nádraží ČD
Nádražní 2052, 738 01 Frýdek-Místek
tel. 558 438 391, nadrazi@beskydy-info.cz
www.beskydy.com, www.beskydy-info.cz

Beskydské IC, pobočka Frýdlant n.O.
Hlavní 308, 739 11 Frýdlant nad Ostravicí
tel. 558 676 909, frydlant@beskydy-info.cz
www.beskydy.com, www.beskydy-info.cz

Beskydské IC, pobočka Ostravice
739 14 Ostravice 264
tel. 558 682 584, ico@obec-ostravice.cz
www.obec-ostravice.cz, www.beskydy.com

Bedkydské IC, pobočka Soběšovice
739 38 Soběšovice 10
tel. 558 404 555
knihovnasobesky@seznam.cz
www.sobesovice.cz, www.beskydy.com

Beskydské IC, pobočka Čeladná
739 12 Čeladná 714
tel. 558 684 400, ic@celadna.cz
www.beskydy.com, www.beskydy-info.cz

Jablunkovské IC
Dukelská 600, 739 91 Jablunkov
tel. 558 340 607, info@jablunkov.cz
www.tesinske-beskydy.cz,
www.jablunkov.cz

IC Horní Lideč
756 12 Horní Lideč
tel. 571 447 261, knihovna.hlidec@wo.cz
www.horni-lidec.cz

Městské IC Vsetín
Svárov 1080, 755 01 Vsetín
tel. 571 491 517, ic@mestovsetin.cz
www.mestovsetin.cz, www.vsetin.mic.cz

IC Velké Karlovice
756 06 Velké Karlovice 299
tel. 731 158 189
icentrum@velkekarlovice.cz
www.velkekarlovice.cz

IC Nový Hrozenkov
756 04 Nový Hrozenkov 451
tel. 571 451 806
janakrystynikova@seznam.cz

IC Valašská Bystřice
756 27 Valašská Bystřice 316
tel. 571 646 085, kpvb@quick.cz
www.valasskabystrice.cz

IC Hukvaldy
739 46 Hukvaldy 40
tel. 558 699 221, infocentrum@ihukvaldy.cz
www.hukvaldy.eu

IC Frenštát pod Radhoštěm
nám. Míru 1, 744 01 Frenštát p.R.
tel. 556 836 916, ic@mufrenstat.cz
www.frenstat.info

IC ČD města Valašské Meziříčí
Nádražní 545, 757 01 Valašské Meziříčí
tel. 972 774 416, mohylova@opr.ova.cd.cz
www.valmez-city.cz

IC ČSOP Pulčín
756 12 Pulčín
tel. 777 268 971
infocentumpulcin@seznam.cz
web.quick.cz/csopvm

IC ČSOP Pustevny
Horní stanice lanovky Pustevny
756 56 Prostřední Bečva
tel. 556 801 949, icpustevny@seznam.cz
web.quick.cz/csopvm

IC ČSOP Valašské Meziříčí
Křižkovského 1, 757 01 Valašské Meziříčí
tel. 571 674 352,
infocentrumvm@seznam.cz
web.quick.cz/csopvm

Inzerujte v novinách

Doma v BESKYDECH

Pokud jste firma se sídlem v Beskydech a jste hrdí na své beskydské produkty, pak by Vaše reklama či inzerát neměly chybět v těchto novinách. Noviny jsou distribuovány na informační centra, obecní úřady a další veřejná místa a jsou určeny návštěvníkům Beskyd i místním obyvatelům.

Pro bližší informace se obraťte na REC ČR,
tel.: 224 222 843, kontaktní osoba Iva Dyková, iva.dykova@reccr.cz

Kurzy řemeslné výroby

Chcete sami umět vyrábět některé typické výrobky Beskyd a Bílých Karpat? Nabízíme Vám následující kurzy:

■ Kurz šití oděvních doplňků z ovčích kůží

Výroba vest, tašek, kabelek, rukavic.
Od zpracování šablony po hotový výrobek.
Termín: 7.10. - 8.10.2006
Místo: Nadace Jana Pivečky, dílna v ČP 96, Slavičín
Kontakt: Božena Filáková,
tel.: 577 342 822, 603 271 904

■ Kurz pletení košíků, výrobků z proutí

Příprava materiálu a první výrobky z proutí se zaměřením na košíky a misky
Termín A: 23.9. – 24.9.2006 v Hrnčířově chalupě, Francova Lhota
Termín B: 20.10. - 22.10.2006 v ZO ČSOP KOSENKA, Valašské Klobouky
Kontakt: Pavlína Kolínková,
tel.: 577 320 069, 737 609 605

■ Kurz zpracování ovčí vlny – plstění a hračky z vlny

Termín A: 9.11.2006 v ZO ČSOP KOSENKA, Valašské Klobouky
Termín B: 23.9. – 24.9.2006 v Hrnčířově chalupě, Francova Lhota
Kontakt: Pavlína Kolínková,
tel.: 577 320 069, 737 609 605

■ Kurz zpracování ovčí vlny

Od přípravy a vyprání vlny až po téměř finální výrobek – předení, tkání.
Místo: Základna ČSOP Val. Mez., Bystřička u Vsetína
Termín: 27.10. - 29.10.2006
Kontakt: Světa Kulhánková, 724 357 031

■ Kurz šití domácích obuvi z ovčích kůží

Proces šití domácích obuvi (papuči) od vysekaného polotovaru až po finální výrobek.
Místo: Nadace Jana Pivečky, dílna v ČP 96, Slavičín
Termín: 14.10. – 15.10.2006
Kontakt: Božena Filáková,
tel.: 577 342 822, 603 271 904

Doma v BESKYDECH • Sezonní (pololetní) turistické noviny pro území Beskyd • Evidence: MK ČR E 16893 • Vydává **REC ČR**, Senovážná 2, 110 00 Praha 1, IČO: 63837331 za spolupráce s CpkP východní Morava • **Kontaktní osoby:** *Iva Dyková*, tel./fax 224 222 843, mobil 724 159 439, iva.dykova@reccr.cz • *Tomáš Kažmierski*, tel./fax 224 222 843, mobil 606 102 818, tomas.kazmierski@reccr.cz • *Radka Sachrova*, tel. 777 793 744, radka.sachrova@seznam.cz • **Autoři fotografií:** REC ČR, Alena Hoffmannová, archiv Valašského muzea v přírodě v Rožnově p.R., David Nash

Vydávání těchto novin je podpořeno z grantu **Nadace Partnerství** v rámci FOA – *načasního fondu pro ekologické zemědělství*, který je financován ze zdrojů *Rozvojového programu Spojených národů – Fondu životního prostředí (UNDP-GEF).*

www.domaci-vyrobyky.cz

Prodejní místa „Vyrobeno v BESKYDECH®“

Nabídněte svým zákazníkům autentické výrobky z Beskyd! Staňte se oficiálním prodejním místem výrobků se značkou „Vyrobeno v BESKYDECH®“!

Stačí, když kontaktujete paní Radku Sachrovou na tel: 777 793 744 nebo e-mailem na: radka.sachrova@seznam.cz.

Více informací naleznete na **www.domaci-vyrobyky.cz**

Regionální známky v Karpatech

(pokračování ze strany 1)

a zemědělci hospodařícími v oblasti Karpat a posílit ekonomickou motivaci zemědělců, aby se zapojili do programů obhospodařování krajiny, které podporují druhovou rozmanitost horských luk a pastvin. Svazu chovatelů ovcí a koz by měl projekt pomoci lépe posuzovat, plánovat a realizovat záchovné hospodaření příznivé pro karpatské louky. K dosažení tohoto cíle se bude snažit využít nově dostupné mechanismy Evropského společenství, především Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD). Součástí projektu bude také sledování a vyhodnocování vlivu záchovných způsobů hospodaření (chovu ovcí a koz) na vybrané části horských luk a pastvin.

Tradice Bílých Karpat

Počátky – ovocnářský projekt

Začátkem 90. let se po předchozích jednáních setkali ovocnáři z oblasti Hornácka s dobrovolníky z ČSOP ve Veselí nad Moravou. Oběma skupinám nebylo lhostejné, že mizí staré ovocné sady a stromy, že se o ně méně nebo vůbec nepečuje a ovoce se nevyužívá. A co víc, s těmito starými sady nenátratně mizely tradiční krajové odrůdy ovoce. Na základě onoho setkání začalo mapování starých krajových odrůd ovoce a postupně se z Hornácka rozšířilo po celé oblasti Bílých Karpat. Část takto zachovaných krajových odrůd je naroubována v genofondovém sadu ve Velké nad Veličkou. Původně měl v roce 1991 rozlohu 3 ha, jeho plocha se však rozšiřuje a dosud je v něm vysázeno přes 500 ovocných stromů. Každoročně se některé stromy přeroubávají znovu objevenými odrůdami.

Obdobný sad založila v Poteči na Valašskokloboucku ZO ČSOP Kosenka. Na hektarovém pozemku je vysázeno více než 200 stromků – téměř padesát odrůd jabloní, švestek, hrušek, třešní, višní, ořechů a oskeruší. ZO ČSOP Bílé Karpaty plánuje vysazení dalších dvou genofondových sadů v lokalitách CHKO Bílé Karpaty tak, aby svým umístěním postihovaly různé přírodní podmínky v regionu.

Genofondové sady vznikly jako nutnost a zřejmě jediný způsob zachrany tradičních ovocných odrůd za situace, kdy jsou v řadě případů staré sady ohrožovány stářím stromů, nedostatkem údržby a péče či dokonce hrozbou jejich skácení.

Další krok – zpracování ovoce

Čistě ovocnářský projekt se v polovině 90. let rozšířil o hledání a obnovení způsobů zpracování ovoce. Důvodem k rozšíření původní záchrannářské aktivity byla úvaha, že se lidé budou

Kromě výše zmíněného bude k důležitým aktivitám projektu patřit také podpora při získávání dotací z nově dostupných zdrojů ES a další vzdělávání zemědělců. Přípraveny budou semináře zaměřené na udržitelný chov hospodářských zvířat, produkci šetrnou k životnímu prostředí a možnosti uplatnění na trhu.

V následujících třech letech se spotřebitelé i díky tomuto projektu mnohem lépe seznámí se dvěma karpatskými regionálními známkami – beskydskou známkou **Vyrobeno v BESKYDECH** a bělokarpatskou známkou **Tradice Bílých Karpat**.

Marie Petřů, DiS, VIS Bílé Karpaty, o.p.s. • petru@bilekarpaty.cz • telefon: 518 322 545 •

starat o své sady, pokud budou ovoce užívat, jak tomu bylo dříve. Příkopníkem těchto trendů je ovocnář a ekologický zemědělec Zdeněk Ševčík z Pitína. Od roku 1994 zpracovává ovoce ze svých sadů v nové sušárně ovoce a o odbyt nemá nouzi.

V roce 1998 vzniklo Občanské sdružení Tradice Bílých Karpat (OS TBK), kterému se podařilo získat pro uvedený ovocnářský projekt podporu od lucemburského ministerstva životního prostředí a spolupráci s lucemburskou nadací Hellef fir d’Natur. Projekt byl zaměřený na mapování tradičních ovocných odrůd a především na zpracování ovoce. V roce 2000 vznikla díky tomuto projektu v Hostětíně v někdejší stodole moštárna, v níž se na podzim roku 2000 začal vyrábět jablečný mošt. Současně se vznikem OS TBK byla zaregistrována také ochranná známka Tradice Bílých Karpat s výhledem, že v budoucnosti bude sloužit pro místní či regionální výrobky. V té době bylo pro OS TBK prioritou vlastní fungování moštárny jako příkladu toho, že ovocnářství v oblasti Bílých Karpat může fungovat. O správnosti tohoto kroku svědčí skutečnost, že po celou dobu fungování hostětínského moštárny byla její produkce každoročně vyprodána ještě před zahájením další zpracovatelské sezóny.

Současnost – ochranná známka pro místní produkty

V současné době se OS TBK zabývá projektem udělování regionální ochranné známky Tradice Bílých Karpat (TBK). Jejím smyslem je podpora výrobců a producentů působících v CHKO Bílé Karpaty, kteří při své činnosti upřednostňují tradiční výrobky i pracovní postupy společně s ohleduplným vztahem k životnímu prostředí. Ochranná známka by měla sloužit producentům i jejich zákazníkům. Producent získáním známky jednoznačně prokazuje kvalitu svého výrobku či poskytované služby díky náročným kritériím, která musí před jejím získáním splňovat. Současně se jemu i jeho výrobkům dostává marketingové pod-

Střípky odjinud

Polské regiony mají zájem o zkušenosti z Česka

Regionální značky, jako je právě „Vyrobeno v Beskydech“ zajímají také naše sousedy v Polsku. Na červnovém semináři, který se v polském lázeňském městečku Polanica Zdroj pod názvem „Dobre praktyki – lokalne inicjatywy w harmonii z naturą“, se představily nejúspěšnější projekty, které podporují aktivity obyvatel chráněných oblastí. Mezi nimi bylo i regionální značení výrobků v České republice jako příklad úspěšně se rozvíjejícího projektu, který přináší skutečnou pomoc výrobcům v chráněných oblastech. Velký zájem o zavedení tohoto systému značení má region Klodzko a Dolina Baryczy, které by rády převzaly dobré zkušenosti právě z Česka.

Británie ocenila zavádění značek v českých územích

Značení místních výrobků v Beskydech, ale i na Šumavě a Krkonoších, velmi zaujala zástupce *Národního parku Yorkshire Dales* ve Velké Británii. REC ČR zde tento projekt představil jako příklad aktivní spolupráce mezi zástupci ochrany přírody a místními podnikateli. „Právě *Národní park Yorkshire Dales v současné době řeší způsob efektivní spolupráce s farmáři a chovateli ovcí a snaží se podpořit prodej jejich produktů tak, aby chov a pastva ovcí mohla být v parku zachována jako činnost vedoucí k zachování charakteru místní krajiny*,“ říká Tomáš Kažmierski, zástupce REC ČR. „*Významným kladem celého systému regionálního značení v České republice je propojení zdola nahoru, tedy z regionální na národní úroveň. To obdobným evropským značkám chybí*,“ ocenil Paul Evans z English Nature, jeden z účastníků setkání.

Zájem má i Amerika

Počátkem května proběhlo ve Valašských Kloboukách setkání zástupců výrobců a neziskových organizací z Bílých Karpat a Beskyd se zástupci amerických národních parků, organizace Quebec Labrador Foundation a regionu Bethelam. Setkání bylo zaměřeno na výměnu zkušeností při regionálním značení mezi USA a Českou republikou. Rolf Diamant, zástupce správy amerického národního parku *Marsh-Billings-Rockefeller National Historical Park*, velmi ocenil systém značení, který rozvíjí REC ČR: „*Certifikace regionálních výrobků je pro nás velmi inspirativní, přístup a zkušenosti z České republiky se určitě budeme snažit uplatnit*“.

pory v rámci činnosti OS TBK. Zákazník má u zboží se známkou TBK zaručenou jeho vysokou kvalitu a mezi ostatními druhy zboží je okamžitě orientován na skutečně místní výrobky. V neposlední řadě lze uplatňováním ochranné známky TBK napomáhat při budování pozitivního vztahu k regionu Bílých Karpat.

Při probíhajícím procesu ustanovení pravidel pro udělování ochranné známky, analýzy výchozích podmínek v regionu, formování orgánů, jež budou provádět hodnocení výrobků a kontrolovat naplňování kritérií, je vítaná možnost čerpání ze zkušeností kolegů z REC ČR, kteří projekt regionálních ochranných značek uvedli do života v Krkonoších, na Šumavě a v Beskydech. Díky pomoci REC ČR by měly být první ochranné známky Tradice Bílých Karpat uděleny do konce letošního roku.

Zdeněk Kučera, Občanské sdružení Tradice Bílých Karpat, Hostětín 4, 687 71 p. Bojkovice, tel.: 572 641 040, fax: 572 641 854, tbk@ecn.cz; www.tradicebk.cz